

Norbert Ambrož Smékal

(1874–1934)

Dagmar Smolíková, listopad 2022

Stál u zrodu reformy kapucínské provincie, byl oblíbeným kazatelem a zpovědníkem, žádaná byla i jeho duchovní cvičení. Všude, kde působil, za sebou zanechal nesmazatelnou stopu.

Brněnským kvardiánem

Ambrož Smékal se narodil 29. března 1874 do rolnické chalupy v Přemyslovicích na Prostějovsku.¹ Když v roce 1891 ukončil šestou třídu na Slovanském gymnáziu v Olomouci², vstoupil do kapucínské řádu jako bratr Norbert; spolu s dalšími pěti kapucínskými novici svůj první formační rok započal v klášteře v Horšovském Týně³. O čtyři roky později ho následoval i jeho rodný bratr Antonín, jenž přijal řeholní jméno Ambrož.⁴

Po dokončení posledních dvou ročníků gymnázia v Roudnici nad Labem (1892–1894)⁵ Norbert nastoupil na čtyřleté bohoslovecké studium v Brně (1894–1898)⁶; v roce 1896 složil věčné sliby a o rok později byl vysvěcen na kněze⁷. Poté byl přeložen do Mělníka, kde působil mj. jako kooperátor proboštského chrámu⁸, v srpnu 1900 se vrátil do Brna jako katecheta, kazatel a vězeňský kaplan⁹, a v letech 1903–1906 měl v Praze na Hradčanech na starost formaci noviců a kázání v Loretě¹⁰. V srpnu 1906 pak byl jmenován brněnským kvardiánem.¹¹ „Jeho zpovědnice byla

---

1 Moravský zemský archiv, Geburtsbuch Přemyslovice, 1842–1885, s. 267. Jeho rodiče se jmenovali František a Františka Smékalovi.

2 Národní archiv Praha, fond 31, karton 181, složka Smékal Norbert, nefoliováno; vysvědčení.

3 Archiv Provincie kapucínů v ČR, Familiae religiosae almae Provinciae Bohemo-Moravae. Ord. S. P. Fr. Capucinatorum. Anno Domini MDCCCXCII, s. 14.

4 Ambrož Smékal měl nejméně tři sourozence. Bratr Josef se narodil 22. 7. 1871, zemřel 31. 7. 1872. Moravský zemský archiv, Geburtsbuch Przemyslowitz, 1842–1885, s. 236; Sterberegister Przemyslowitz, 1842–1905, s. 116. Bratr Antonín se narodil 25. 1. 1878, zemřel jako kapucínský kněz 9. 5. 1942. Moravský zemský archiv, Geburtsbuch Przemyslowitz, 1842–1885, s. 306; Nekrologium Provincie kapucínů v ČR, 3. přepracované vydání, Praha 2019. Měl také sestru, neboť na parte jeho bratra, kapucína Ambrože Antonína Smékala, je za rodinu uvedená neteř Zlata Lužná, učitelka, a synovec Norbert Lužný, farář v Obříství. Archiv Provincie kapucínů v ČR, Historie, karton 01 N 04, nefoliováno.

5 Archiv Provincie kapucínů v ČR, Familiae religiosae almae Provinciae Bohemo-Moravae. Ord. S. P. Fr. Capucinatorum. Anno Domini MDCCCXCIII, s. 12; Catalogus Ordinis Minorum S. P. Francisci capuccinatorum almae Provinciae Bohemo-Moravae pro anno Domini 1894, Praeae 1893, s. 15.

6 Diecézní archiv Biskupství brněnského, fond Ústřední spisovna BB, karton KN 511/21, Catalogus universalis auditorium theologiae in Caesareo-Regio ac Episcopali Instituto Theologico Brunensi, 1875–1904, s. 692.

7 Archiv Provincie kapucínů v ČR, Catalogus Ordinis Minorum S. P. Francisci capuccinatorum almae Provinciae Bohemo-Moravae pro anno jubilaeo 1900, 1899, s. 29.

8 Catalogus venerabilis cleri secularis et regularis dioeceseos Litomericensis pro anno 1899, s. 250. Catalogus venerabilis cleri secularis et regularis dioeceseos Litomericensis pro anno 1900, s. 250. P. Norbert O. Cap. – šedesátníkem, Lidové listy, 29. 3. 1934, s. 6.

9 Diecézní archiv Biskupství brněnského, Biskupská konzistoř Brno, inv. č. 3967, sg. C 2, ev.j. 1065, fol. 573. Archiv Provincie kapucínů v ČR, Catalogus Ordinis Minorum S. P. Francisci capuccinatorum almae Provinciae Bohemo-Moravae pro anno Domini 1903, Praeae 1902, s. 15. Catalogus venerabilis cleri dioeceseos Brunensis pro anno reparatae salutis 1901, 1902, 1903, s. 250, s. 274, s. 279.

10 Katolické noviny, 23. 8. 1903, s. 3. Archiv Provincie kapucínů v ČR, Catalogus Ordinis Minorum S. P. Francisci capuccinatorum almae Provinciae Bohemo-Moravae pro anno Domini 1906, Praeae 1905, s. 13. Catalogus venerabilis cleri saecularis et regularis archidioeceseos Pragensis pro anno Domini MCMIV, MCMV, MCMVI, s. 478, s. 485, s. 486.

11 Národní archiv Praha, fond 31, inv. č. 78, č. krabice 225, Styk s konsistořemi a ordinariáty, Brno, nefoliováno.

vždy obležena a vyhledávána. Byla mu svěřena opět i duchovní správa v Zemské trestnici na Cejlu. [...] Způsobem sobě vlastním otevírá jemně vyděděncům lidské společnosti obzory duchovního života,“ stojí ve vzpomínkovém článku publikovaném v *Lidových listech*.¹² Na starost měl rovněž III. františkánský řád¹³; během války pak obětavě působil v záložní nemocnici, za což obdržel medaili Červeného kříže druhého stupně.¹⁴

Provincie na rozcestí

V roce 1916 byl Norbert jmenován definitorem, tedy jedním ze čtyř poradců provinciála.¹⁵ Z této doby se dochoval jeho dopis adresovaný rodnému bratru Ambrožovi: „Pořád se říká a řeční [...] naše provincie je v stagnaci [...], ale žádný prstem nehne. Kdo je ta provincie – nejsou to kvardiáni se svými svěřenými? Začněte tedy všichni a uvidíte, jaký rozkvět začne. [...] To věčné povídání u nás – za našich časů – za našich poměrů se to nehodí – to nejde [...]. Jde to v jiných řádech [...] a u tak oblíbených všude kapucínů by to nešlo?“¹⁶

Lamentace se v té době samozřejmě objevují také v dopisech provinciála adresovaným všem bratřím. V únoru 1911 Hubert Ettl píše: „Že ale i my, rozmilí bratři, jsme pravou cestu opustili a na bezcestí se octnuli, kdo z nás by to chtěl upírat? Že ale i my jsme blízko svému zániknutí, kdo z nás by to nepozoroval? Neboť kterak se scvrkla ta naše druhdy slavná a silná provincie na nepatrný počet členů a to ještě více nebo méně chorobných? Ale kde jest hledati příčinu této choroby? Nech ať nikdo nechce tvrditi, že jest to zcela přirozený běh a že marasmus dolehl na ni – nýbrž vyznejme raději otevřeně, že jsme tuto chorobu svou sami zavinili svým ne zcela správným životem řeholním a že se vzpíráme přijati onen lék, jenž by nás znovu obrodil, totiž že nechceme přijati spořádaný společný život, který od počátku veden byl.“¹⁷

Ettlův nástupce Agustin Kubeš v lednu 1913 k bratřím skrze list promlouvá podobně: „Vzpomeňte si alespoň v hodinách exercicií, jak zalidněnou, jak ukázněnou bývala provincie naše v dřívějších dobách a proti tomu postavte tu nynější chudobu a slabost! Odkud ta změna? Jsou příčiny zevní, za něž nemůžeme, ale také snad jsou příčiny vnitřní, spočívající v nás: *quia non sumus, ut esse debemus* – poněvadž nejsme, jací býti máme! A zákon zániku plní se proto na nás.“¹⁸ V červnu 1914 v dopise bratřím Kubeš zmiňuje svou nedávnou návštěvu Assisi, kde se nad hrobem svatého Františka modlil a prosil za provincii, která – jak píše – rovněž měla podíl na dobru, jež františkánství přineslo světu: „A teď? – Snad nás Bůh trestá za hříchy naše nebo předků našich, snad nás zkouší. – Kéz dojde ta provincie bývalého rozkvětu! Jest to možné? Ano, budeme-li zachovávatí řeholi, budeme-li pravými syny, věrnými následovníky svatého otce svého.“¹⁹

Nicméně právě Kubeš se k potřebným změnám postavil bez patřičné razance: „Přípisem vysoce důstojného definitora generálního, P. Fulgence, ze dne 15. srpna 1911 bylo mi nařízeno, abych některé vady v provincii naší odstranil, některé reformy potřebné zavedl [...]. Jsem ve svědomí zavázán reformy ty provést; než domnívám se, že nejsem vázán provést je najednou, nýbrž tak,

12 P. Norbert O. Cap. – šedesátníkem, *Lidové listy*, 29. 3. 1934, s. 6.

13 Viz diecézní a provinční katalogy z daného období.

14 Čech. Politický týdeník katolický, 31. 5. 1916, s. 5

15 Pacifik M. Matějka: Seznam provinciálů, definitorů a ostatních představených správních jednotek kapucínského Řádu s historickým sídlem v Praze (a Vídni), *Paginae historiae*, Sborník Národního archivu, č. 14, 2006, s. 318.

16 Národní archiv Praha, fond 31, karton č. 181, složka Smékal Ambrož, nefoliováno; dopis z 8. 2. 1916.

17 Národní archiv Praha, fond 31, karton č. 122, Oběžníky, nařízení a pastýřské listy provinciála, 1906–1925, nefoliováno; list z 12. 2. 1911.

18 Národní archiv Praha, fond 31, karton č. 122, Oběžníky, nařízení a pastýřské listy provinciála, 1906–1925, nefoliováno; list z 19. 1. 1913.

19 Moravský zemský archiv, fond E 34, kart. č. 9, inv. č. 49, sign. 17, fol. 1–2; list z 21. 6. 1914.

jak časem bude možno [...].“²⁰ Problémy, které vizitátoři z Říma objevili, přetrvaly až do roku 1922, kdy provincii definitivně přivedly do nucené správy. Primárně se jednalo o chybějící společné hospodaření klášterů, kdy si vydělané či darované peníze bratři neponechávají, ale odevzdávají je kvardiánovi a ten je pak rozděluje dle potřeby; dále šlo o nedostatek či úplnou absenci společné modlitby a nedodržování klauzury.²¹

Když Norbert v roce 1916 psal svému bratru Antonínovi, předpovídal „pořádný Kaiserschnitt“, tedy císařský řez, „který jednou musí býtí“. „Takové polovičaté flikování není k ničemu.“²² O šest let později přece jen z přicházející změny, tedy z nucené správy, pocítuje jistou tíseň: „Jak jsme všichni tušili, stalo se. Pánu Bohu poručeno! Aby jenom to bylo k dobrému. Nařídít jest snadno, ale vykonat.“²³

Nucená správa

Kapucínům se dorostu nedostávalo opakovaně. O první, skutečně drtivou krizi se postaral císař Josef II. se svými reformami. Zatímco v roce 1783 provincie čítala 688²⁴ bratří, v květnu 1827, kdy se opět spojila její česká a moravská část, v kláštřech žilo 154 řeholníků²⁵. Další sice ještě pobývali na farách, kam je reformy vystrnadily, k řeholnímu životu se však už nevrátili, a nedalo se s nimi proto při obnovení provincie počítat. Tehdy ale kapucíny zachránila velká vlna zájmu, kterou vyvolalo zrušení dlouhodobého zákazu císaře přijímat do řádu nové členy. V letech 1827–1835 vstoupilo do řeholních řad kolem 270 noviců. Díky tomu se počet kapucínů ve 40. letech 19. století pohyboval mezi 230 a 250 členy.²⁶ Provincie v letech 1835–1842 dokonce pro své kleriky provozovala vlastní teologické učiliště.²⁷ A i když se vlna zájmu během pár let vyčerpala, až do roku 1869 počet kapucínů neklesl pod dvě stě.²⁸ V kláštřech v Praze na Hradčanech a v Brně, kde se formoval dorost, žilo zhruba dvacet až třicet kapucínů, podobně v Olomouci asi 15–20, v ostatních pak kolem deseti. I malé kláštery (tzv. hospice) v Mariánské u Jáchymova a v Mělníku měly kolem 6–8 bratří.²⁹

20 Moravský zemský archiv v Brně, fond E 34, kart. č. 9, inv. č. 49, sign. 16, fol. 1–3; list z 8. 12. 1912.

21 Národní archiv Praha, fond 31, karton č. 122, Oběžníky, nařízení a pastýřské listy provinciála, 1906–1925, nefoliováno; dopis generálního komisaře Pacifika Nanni z Monteboaggine všem bratřím z 8. 9. 1923.

22 Národní archiv Praha, fond 31, karton č. 181, složka Smékal Ambrož, nefoliováno; dopis z 8. 2. 1916.

23 Národní archiv Praha, fond 31, karton č. 119, Provinční kapituly 1914–1922, nefoliováno; list ze 7. 8. 1922.

24 Císař Josef II. roku 1783 rozdělil českomoravskou provincii na dvě oblasti a v následujících letech zrušil osm z tehdejších 29 kapucínských klášterů. Z řádu museli být propuštěni všichni bratři, kteří dosud nesložili doživotní sliby. Císař rovněž zakázal přijímat nové kandidáty; omezeno bylo též řádové školství i styk s ústředím řádu v Římě. Podle *Annales cappucinatorum provinciae Bohemiae*, sv. 23, s. 25–29, měla v roce 1783 provincie 688 řeholníků (486 kněží, 56 kleriků a 146 laiků).

25 Diecézní archiv Biskupství brněnského, Biskupská konzistoř Brno, inv. č. 3967, sg. C2, ev. j. 1063, *Protocollum Capitulo Provinciali*, fol. 178–180.

26 Vlastní výpočty z každoročních katalogů kléru všech diecézí s přihlédnutím k elektronické databázi bratří kapucínů. Skutečná čísla budou pravděpodobně o něco málo vyšší. Katalogy kléru nezachytí novice, kteří vstoupí po uzavěrci katalogu a pobudou kratší dobu než jeden rok. A elektronická databáze kapucínů není kompletní. Počátek sledovaného období (1827) je dán tím, že katalogy českých diecézí až do této doby nezaznamenávaly složení řeholních komunit.

27 Diecézní archiv Biskupství brněnského, Biskupská konzistoř Brno, inv. č. 3967, sg. C2, ev. j. 1064. V roce 1839 kapucíni své učiliště přesunuli z Moravy do Čech, viz Archiv Univerzity Karlovy, Bachmannova manipulace – oddíl C, sign. C 275 (fond není uspořádán).

28 Vlastní výpočty z každoročních katalogů kléru všech diecézí s přihlédnutím k elektronické databázi bratří kapucínů. V roce 1870 měla provincie 198 bratří.

29 Vlastní výpočty z každoročních katalogů kléru všech diecézí s přihlédnutím k elektronické databázi bratří kapucínů. Počet členů komunit v Praze na Hradčanech, v Brně a v Olomouci dost varioval podle toho, kolik zrovna měly kleriků. Například: hradčanský klášter v roce 1846 měl 21 členů (žádný klerik), v roce 1868 pak čítal 31 členů, z toho 14 kleriků. Klerici byli v různých časových obdobích vychováváni rovněž v Praze u sv. Josefa, v Litoměřicích a v Mostě, tamní komunity pak měli měly i vyšší počet členů (max. však do 16).

K většímu početnímu propadu došlo až během 70. let, která byla velmi skoupá na novice. Od 80. let 19. století do roku 1910 v provincii žilo kolem 130 členů. Pak už jejich množství jen více či méně klesalo a rok po skončení první světové války bylo kapucínů už jen 99. Tomu samozřejmě odpovídalo i snížení členů komunit: na Hradčanech či v Brně bychom až na výjimky našli kolem deseti až patnácti bratří, ve většině klášterů však jen mezi třemi až pěti.³⁰

Nucená správa provincie a s ní přicházející reforma řádového života cílila na získání dorostu skrze tzv. serafínské školy a na jeho kvalitní formaci (podrobněji viz životopis Egida Pytlíčka).³¹ Norbert Smékal mohl být spokojený, před lety svému bratru Ambrožovi totiž napsal: „Ať se podívají [vedení provincie], jaká píle a starost se věnuje dorostu kněžskému na celém světě v seminářích. A ptal se mne, kdo za celých 10 let – pravím deset let – co a jak klerici [...] a přece to je budoucnost provincie. Ale ani pomyšlení.“³²

Oblíbeným kapucínem

Začátkem září 1922 nejvyšší představený kapucínského řádu v Římě pověřil vedením českomoravské provincie benátského kněze Pacifika Nanni z Monteboaggine. Smékal se spolu s Tadeášem Walte-rem stal jeho poradcem. Norbert navíc před českými státními úřady formálně vystupoval jako správce provincie, stal se rovněž kvardiánem kláštera na Hradčanech.³³ Zde si získal tak velkou oblibu věřících, že se po jeho odchodu obrátili dopisem na nového provinciála Egida Pytlíčka, aby ho znovu přeložil do Prahy: „Svým prostým, nenáročným způsobem dovedl, jak výstižně jeden z jeho posluchačů poznamenal, za deset minut říci více než jiný kazatel v brilantní řečnické formě za hodinu. A právě touto svou prostotou, pokorou a dobrotou vskutku františkánskou, a vůbec celým svým vystoupením, byl skvělým živým příkladem pro svá slova, kterými znovu a znovu získával duše.“ Jak dále píše autor dopisu, dříve poloprázdný kapucínský chrám se za působení Norberta Smékala plnil „do posledního místečka“, a to posluchači „ze všech vrstev společenských“. Jako hlavní argument pro jeho setrvání v Praze pak autor uvedl, že právě v hlavním městě zbrzděném „moderními myšlenkovými proudy“ řada lidí duchovně bloudí a potřebuje „kněze tak vzácných duševních kvalit“; na rozdíl třeba od Brna, kde Moravané jsou „takřka přísloveční svou zbožností“.³⁴

Prosebníci sice uspěli, ale trochu jinak a o několik let později. Po čtyřletém působení na Hradčanech byl Smékal v říjnu 1926 opět jmenován brněnským kvardiánem.³⁵ Nicméně krátce na to, v prosinci téhož roku, jej ve funkci vystřídal Karel Toufar³⁶ a Smékal odjíždí na roční odpočinek ke svému bratru Ambrožovi do kláštera v Mělníku³⁷. Pak po dva roky vede klášter v Sušici³⁸ a teprve v září 1929 se vrací do Prahy, ale do konventu sv. Josefa na náměstí Republiky jako jeho představený.³⁹ Po celou tuto dobu až do své smrti rovněž zůstává jedním z definitorů provinciála.⁴⁰

30 Vlastní výpočty z každoročních katalogů kléru všech diecézí s přihlédnutím k elektronické databázi bratří kapucínů. V 70. letech 19. století provincie přijala pouze 34 noviců, v předchozím desetiletí to bylo 132 a v desetiletí následujícím pak 108.

31 Národní archiv Praha, fond 31, č. krabice 122, Oběžníky, nařízení a pastýřské listy provinciála, 1906–1925, nefoliováno; dopis generálního komisaře Pacifika Nanni z Monteboaggine všem bratřím z 25. 10. 1922. Životopis Egida Pytlíčka na <https://www.hrobka.kapucini.cz/subdom/hrobka/index.php/cz/klaster-kapucinu/kapucini-v-brne/20-klaster-kapucinu/kapucini-v-brne/297-egid-pytlicek>.

32 Národní archiv Praha, fond 31, karton č. 181, složka Smékal Ambrož, nefoliováno; dopis z 8. 2. 1916.

33 Pacifik Matějka: Seznam provinciálů, definitorů a ostatních představených správních jednotek kapucínského Řádu s historickým sídlem v Praze (a Vídni), *Paginae historiae*, Sborník Národního archivu, č. 14, 2006, s. 319.

34 Národní archiv Praha, fond 31, karton č. 181, složka Smékal Norbert, nefoliováno; dopis z 15. 11. 1927.

35 Diecézní archiv Biskupství brněnského, Biskupská konzistoř Brno, inv. č. 3967, sg. C 2, ev. j. 1065, fol. 582.

36 Diecézní archiv Biskupství brněnského, Biskupská konzistoř Brno, inv. č. 3967, sg. C 2, ev. j. 1065, fol. 578.

37 P. Norbert O. Cap. – šedesátníkem, *Lidové listy*, 29. 3. 1934, s. 6.

38 Archiv kláštera kapucínů v Sušici, Gedenkbuch des kapuzinerklosters zu Schüttenhofen, s. 42.

39 Národní archiv Praha, fond 31, karton č. 399, Superiores u sv. Josefa v Praze II od [r.] 1833, nefoliováno.

40 Pacifik M. Matějka: Seznam provinciálů, definitorů a ostatních představených správních jednotek kapucínského Řádu

At' už Smékal žil v Praze nebo v jiném klášteře, noviny o něm referovaly v superlativech. *Čech. Politický týdeník katolický* napsal: „Vypomáhal' všude, kde bylo toho třeba, s nevšední ochotou, dojížděje rok co rok i do Dánska. Tam konal missie mezi tamními opuštěnými a roztroušenými katolíky po vsích i městečkách, kam často nezavítá katolický kněz po celé měsíce. V této své práci byl neúnavný, nezanedbáváje ani zdejšího kláštera [na Hradčanech], který zvelebil [...] staraje se o nový dorost řádový, jak mohl.“⁴¹ „V Sušici [...] účinně zasáhl do duchovního života osady a i zde stává se oblíbeným zpovědníkem, kazatelem, miláčkem lidu,“ informovaly *Lidové listy*.⁴² „Pražská zpovědnice [u sv. Josefa] je nejvyhledávanější v Praze po celý den. Kněží, děti, ženy, muži, všichni stěží se vystřídají a všechny mile P. Norbert přijímá,“ zaznamenal *Pražský večerník*. „Nejvíce je vyhledáván mladými kněžími, jejichž miláčkem se přímo stal. Ale i cizími zahraničními kněžími, ovládá několik jazyků.“⁴³

Nečekaný odchod

Nebylo tehdy zcela obvyklé, aby noviny psaly delší články o konkrétním kapucínovi. Vedle Norberta Smékala se na stránky tisku dostal ještě jeden bratr, Metoděj Frank (1873–1939). Jeho mimořádnosti si však média všimla, až když zemřel.⁴⁴ Oba kapucíny spojovala široká obliba věřících, velké nasazení v tom, co jako kněží měli na starost, jednoduché vystupování a prostý způsob života. Podobní si byli i v odchodu z tohoto světa. Oba – šedesátníci – museli kvůli zdravotním potížím nastoupit do nemocnice, ze které se už nevrátili. Norbert Smékal zemřel 12. srpna 1934 v nemocnici Milosrdných bratří v Praze; jeho ostatky pak byly uloženy do kapucínského hrobu na břevnovském hřbitově.⁴⁵

---

s historickým sídlem v Praze (a Vídni), *Paginae historiae*, Sborník Národního archivu, č. 14, 2006, s. 320–321.

41 *Čech. Politický týdeník katolický*, 3. 11. 1926, s. 4. Do Dánska jezdil dělat exercicie tamním cisterciáčkám: „Sestry cisterciáčky v Dánsku mi nedají pokoje a mermomocí chtějí, abych tam měl exercicie pro ně. Již mně na cestu peníze poslaly, ačkoliv jsem jim pranic neslibil. Ale vidím, že jich nespletu, pořád píší. Proto prosím Vás o dovolení a napište do Říma pro obediencie.“ Dopis provinciálovi ze 7. 8. 1922, Národní archiv Praha, fond 31, karta č. 119, Provinční kapituly 1914–1922, nefoliováno.

42 P. Norbert O. Cap. – šedesátníkem, *Lidové listy*, 29. 3. 1934, s. 6.

43 Národní archiv Praha, fond 31, č. krabice 399, nefoliováno; Šedesátiny kněze-řeholníka, *Pražský večerník*, 28. 3. 1934.

44 Životopis Metoděje Franka: <https://www.hrobka.kapucini.cz/subdom/hrobka/index.php/cz/klaster-kapucinu/historie-a-soucasnost-kapucinu-v-brne/20-klaster-kapucinu/kapucini-v-brne/225-metodej-frank>.

45 Archiv Provincie kapucínů v ČR, Historie, karta 01 N 04, P. Norbert Smékal zemřel; nefoliováno.